

ДЕЛО ТРАЈНЕ ВРЕДНОСТИ

У име Српске академије наука и уметности и њеног Одељења друштвених наука хтео бих да похвалим ову иницијативу Историјског Института у Титограду који нам је пружио прилику да се осврнемо на најновију студију академика Обрена Благојевића, посвећену развоју економске мисли у Црној Гори. Осећам велико задовољство, а истовремено и част, што ми је дата могућност да и сâм учествујем у тој расправи.

После саслушаних излагања многих предговорника, особито после опсежних уводних излагања професора Ђоковића и Марковића, тешко је нешто ново рећи, нешто додати ономе што смо већ чули о овом значајном делу друга Благојевића. Мени остаје да се свесрдно придружим оптималним оценама које су о њему изречене.

Па ипак користим ову прилику да кажем неколико општих напомена о научном раду и научном доприносу професора Благојевића, а посебно о оним научним областима у којима је својим радовима оставио видан и значајан траг у нашој економској науци. У његовом богатом научном и стваралачком опусу који садржи око 370 научних радова — књига, студија, монографија, чланака, краћих прилога и оцена, издвајају се посебно три велика подручја, где је његов допринос најизразитији и где је концентрисан и највећи део његових радова.

Прво такво подручје представља област финансија и економско-финансијских истраживања. Његови радови из тог тематског подручја обрађују опште проблеме финансија, банкарства, буџета и друге актуелне проблеме које привлаче његову научну пажњу. На ту материју Благојевић се често и у разним приликама враћа, о њој расправља и у радовима из области економике аграра, третирајући проблеме опорезивања пољопривреде, као и проблеме државне интервенције у аграру. Неки познаваоци Благојевићевих радова, међу њима и проф Ђоковић, склони су да

подручје финансија и финансијских наука уврсте у главну и најзначајнију област његовог научног истраживања. Не умањујући Благојевићеве доприносе и у тој научној материји, чини нам се ипак да такве оцене нису довољно утемељене, будући да ти радови највећим делом потичу из раног раздобља његовог рада и нису толико репрезентативни за његово стваралаштво као неки други радови.

Друго подручје коме се у једном дужем периоду своје научне активности Благојевић трајније и интензивније посвећује, представља економика аграра, односно широка проблематика пољопривреде и њеног развика. Ово подручје апсорбује знатан део Благојевићевог истраживачког рада, на коме проводи готово 16 година, сарађујући у Институту за економику пољопривреде. Из тог периода бављења аграром потиче двадесетак његових већих радова, заснованих на теоријским и емпиријским истраживањима, у којима расправља суштинска и методолошка питања развоја пољопривреде, као и питања адекватних метода планирања у тој области.

Значајну прекретницу у научно-истраживачком раду проф. Благојевића представља његов долазак на Економски факултет у Нишу. Од тада се његово научно интересовање снажно усмерава на област економских доктрина, на област развоја економске мисли, а значајне зачетке тог интересовања налазимо већ у његовој докторској дисертацији о животу и раду Шарла Фуријеа. Област економских доктрина представља треће и, рекао бих, најважније и најплодније подручје Благојевићевог истраживачког рада.

С његовим избором за члана Српске академије наука, 1974. године, ова његова научна оријентација још видније долази до изражаја. У Академији Благојевић налази институционалну подршку и интелектуалну стимулацију за остварење овог свог научног интереса. Долазак у Академију обележава свакако један нов и значајан тренутак у његовом животу и раду. Овде се појављује његова велика и исцрпна студија о развоју економске мисли у Србији до другог светског рата, као и већа монографија о економским погледима Светозара Марковића, у којој Благојевић, између осталог, велику пажњу посвећује и развоју социјалистичке мисли у нас. Ту се, најзад, појављује и ово његово најновије дело, велика студија о економској мисли у Црној Гори. Значај и трајна вредност поменутих студија о развоју економске мисли дају нам, чини нам се, за право да устврдимо да Благојевић своје веома високо место у нашој економској науци дугује највећим делом управо тим радовима, по којима ће остати у најлепшем сећању и садашњих и будућих генерација економиста.

Не можемо овом приликом мимоићи ни чињеницу да се Благојевић са успехом опробао и у области етнографских истражи-

вања, о чему сведоче његова бројна етнографска и социолошка разматрања у радовима писаним о селу и пољопривреди. Међутим, сасвим посебно место у овом погледу заузима његова веома опсежна етнографска студија о Пиви, за коју је с правом речено да је у много чему надмашила стандардне етнографске методе и поступке, и да је, богатством чињеница и догађаја, изнела на видело све особености и локалне боје овог нашег подручја. Књига о Пиви је плод не само савесног проучавања већ и велике љубави аутора за родни крај.

Браћајући се Благојевићевом делу о развоју економске мисли у Црној Гори, хтео бих да поменем да је међу економистима у Српској академији наука постојала одређена скепса у погледу успешног извођења тог подухвата. Својом књигом Благојевић је на најбољи начин развејао ту скепсу и показао колико је она била неоправдана.

За Благојевићеву књигу се с пуно основа може рећи да представља прави пионирски рад у најпунијем смислу те речи. Њиме је попуњена једна огромна празнина, јер пре њене појаве, на истраживању економске мисли у Црној Гори није било ничег систематски урађеног, што говори о величини подухвата на који се аутор решио и о изузетном труду који је ваљало уложити. С обзиром на те околности, Благојевићева студија заиста има трајан, фундаменталан значај. Тај значај треба, између осталог, видети и у томе што будући истраживачи и сва будућа истраживања ове материје, неће моћи да заобиђу чињенице, налазе и оцене до којих је писац дошао у овом раду.

Импозантна је чињеница да је својим истраживањима Благојевић обухватио једно релативно дуго временско раздобље, раздобље од средњег века наовамо. При томе развој економске мисли истражује на мноштву разноврсних извора, не само кроз дела појединих економских мислилаца већ и на основу привредног законодавства, штампе, стенографских билежака и слично. И не само кроз дела црногорских друштвених мислилаца него и страних аутора који су оставили за собом одређене писане трагове о томе.

Читајући с великом пажњом ово Благојевићево дело — а оно се чита с релативном лакоћом, јер је писано лепим разговетним стилем и језиком — стручном читаоцу се стално намеће мисао о богатству извора које је писац користио. Читалац бива импресиониран чињеницом да ништа што је есенцијелно није занемарено, да није изостао ниједан извор, ниједна појединог вредна пажње која би промакла аутору. Та изузетна савесност и акрибичност са којом је Благојевић приступио овом свом истраживању заслужује сваку похвалу и признање. Она најречитије говори о дубокој научној преданости и одговорности која лежи у основи, у природи његовог научног рада и научног приступа.

Научну скрупулозност и објективност Благојевић на најбољи начин потврђује у глобалним закључцима којима на крају књиге заокружује своја истраживања. Један од тих закључака је да економска мисао у Црној Гори и није тако сиромашна како би се могло очекивати, имајући у виду њену привредну неразвијеност; да се та мисао у разним облицима и у мањој или већој мери, манифестује, током читавог раздобља од средњег века нао-вамо. Писац не пропушта да укаже на релативно богатство средњовековне економске мисли у Црној Гори, што чини једну од њених изразитијих карактеристика. Другу вредну пажње глобалну оцену чини закључак о одређеној несразмери између економске теорије, на једној, и економске политике и историје, на другој страни, при чему је ове прве исувише мало, не само у ранијим периодима него и у новије доба. Нашу пажњу заслужује и налаз писца да се у токовима економске мисли у Црној Гори не могу уочити одређене економске школе мишљења које се у времену смењују, а што је иначе случај у другим земљама. Једина подела која се у том смислу може констатовати јесте она на грађанску и социјалистичку економску мисао, која је не само видљива већ и прилично јасно обележена.

Завршавајући ово своје кратко излагање, морамо још једном да поновимо да смо овом књигом академика Благојевића добили дело трајне научне вредности. Дело које представља истински допринос нашој економској мисли и економској науци. Благојевић је њоме задужио не само нашу економску науку већ и свој завичај, и то на начин да тај дуг неће временом губити на својој вредности. Наша расправа је само једно од заслужених признања писцу, а ваља очекивати и друга још убедљивија и вреднија признања која не би смела изостати кад је у питању дело таквог дома и такве вредности.

Никола Чобелић